

บทที่ 7

บาดแผล (Wounds)

บาดแผลคืออะไร

บาดแผลคือผลเนื่องมาจากการถูกทำลายของผิวหนังและส่วนที่สีลงไปใต้ชั้นผิวหนัง ทำให้ผิวหนังและเนื้อเยื่อของร่างกายแยกออกจากกันจะโดยสาเหตุใด ๆ ก็ตาม

บาดแผล บ่มเป็นผลที่สืบเนื่องมาจากอุบัติเหตุ หรือความตั้งใจต่อการทำร้ายร่างกายของผู้ป่วยเอง เมื่อร่างกายมีบาดแผลเกิดขึ้นผลที่ตามมาคือมีเลือดไหลออกมา และอาจมีผลทำให้เกิดโรคแทรกซ้อนต่อไปได้มากมาย อาทิเช่น การตกเลือด ช็อค เกิดเป็นหนอง เชื้อเป็นพิษ (เนื่องจากเชื้อแบคทีเรียเล็ดลอดเข้าไปสู่กระแสโลหิตได้)

จุดมุ่งหมายของการปฐมพยาบาลบาดแผล

การปฐมพยาบาลบาดแผลมีจุดมุ่งหมายที่สำคัญ 2 ประการคือ

1. เพื่อการห้ามเลือด (Stop bleeding).
2. เพื่อป้องกันการติดเชื้อ (Prevent infection)

ชนิดของบาดแผล (Classification of wounds)

บาดแผลแบ่งออกเป็นชนิดใหญ่ ๆ ได้ 2 ชนิดคือ

1. บาดแผลเปิด (Open wound)

บาดแผลเปิดเป็นบาดแผลทั่ว ๆ ไปที่เกิดจากของมีคม ทำให้ผิวหนังและเนื้อเยื่อของร่างกายฉีกขาด มองเห็นโคชัคเจนมีเลือดไหลออกมา

2. บาดแผลปิด (Closed wounds)

บาดแผลปิดเป็นบาดแผลที่เกิดขึ้นใต้ผิวหนัง โดยที่ผิวหนังชั้นนอกไม่ได้ฉีกขาดแต่อย่างใด และเราไม่สามารถมองเห็นบาดแผลได้ บางครั้งต้องอาศัยการเอกซเรย์จึงจะรู้ผล

บาดแผลเปิดมักมีลักษณะของการทกลือคไต่ผิวหนัง มีรอยฟกช้ำ คำเขียว

ลักษณะของบาดแผลทั่ว ๆ ไป

บาดแผลเปิดและบาดแผลปิด มีลักษณะของบาดแผลที่แตกต่างกันออกไปตามชนิดของอุบัติเหตุที่เกิดขึ้น ซึ่งอาจแบ่งลักษณะของบาดแผลได้ดังนี้

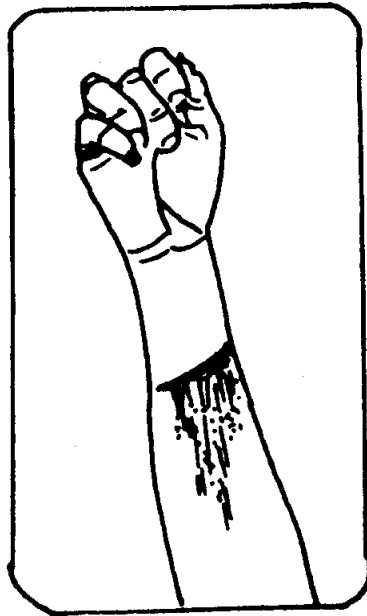
1. แผลถลอก (Abrasions)

เป็นบาดแผลตื้น ๆ เพียงผิวหนังชั้นนอกถลอกไปเท่านั้น เช่น ผิวหนังส่วนนั้นถูก่เกี้ยว ถูรถวน หรือครูดกับพื้นวัตถุแข็ง ๆ ไม่มีอันตรายร้ายแรง มีเลือดไหลออกเพียงเล็กน้อยเท่านั้น

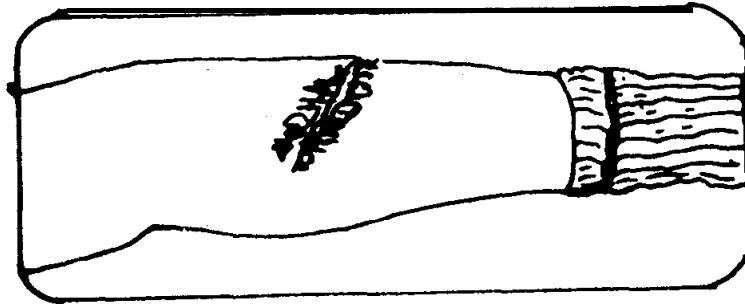
2. แผลกั๊ก (Incisions)

เป็นแผลซึ่งเกิดจากของมีคมตัดผิวหนัง ขอบแผลมักจะเรียบร้อย หากแผลอาจจะ
แคบและยาว จะลึกหรือตื้นขึ้นอยู่กับเหตุการณ์และชนิดของของมีคมนั้น ๆ แผลชนิดนี้มักจะมี
เลือดไหลออกมามาก

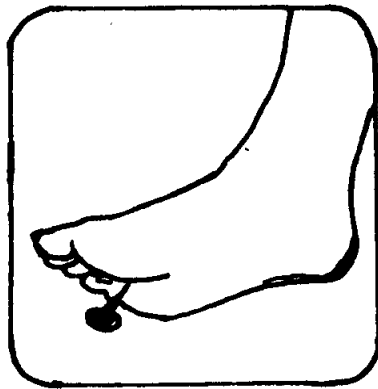
3. แผลฉีกขาด (Lacerations)

เป็นบาดแผลที่เกิดจากแรงกระทบกระแทกจากวัตถุที่ไม่ค่อยมีคม ขอบแผลจะไม่เรียบรอบ มีรอยฉีกขาดกระรุ่งกระริ่ง ผิวหนังรอบ ๆ แผลจะชอกช้ำมาก อาจจะมีเลือดไหลออกมามาก มีอันตรายมากกว่าแผลคัต มีโอกาสติดเชื้อได้ง่าย

4. แผลอุกแหวง (Punctures)

เป็นบาดแผลที่เกิดจากถูกของแหลมคมทิ่มแทงเข้าไปในชั้นของผิวหนัง อาจจะเห็นหรือลึกก็ได้ ปากแผลมักจะเจ็บ เช่น ถูกเข็มหมุด ตะปู เหล็กแหลม มีดแหลม เหล็กตุ๊กธารูป ถ้าถูกแหวงลึกจนไปถูกอวัยวะที่สำคัญ ๆ เช่น ปอด ตับ ไต หัวใจ หรือกระเพาะอาหาร จะยิ่งอันตรายมาก ระยะเวลาจะมีเลือดไหลออกมาภายนอก จากนั้นจะมีเลือดตกในเพิ่มขึ้นอีก โอกาสที่จะติดเชื้อมีมาก รวมทั้งการเป็นบาดทะยักได้ง่ายด้วย

5. แผลชำ (Coutused)

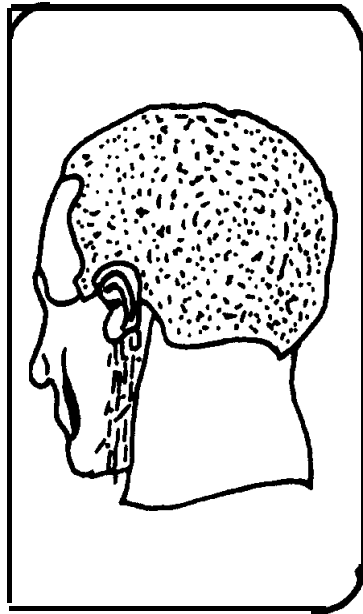
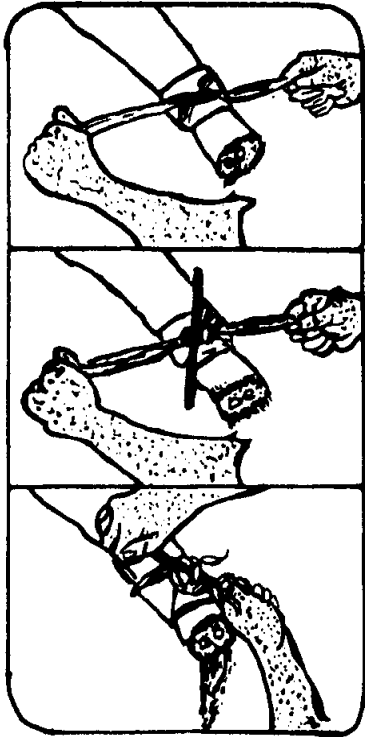
เป็นบาดแผลที่เกิดจากของไม่มีคมกระทบกระแทกผิวหนังอย่างแรง ชั้นของผิวหนังอาจจะไม่มีบาดแผลหรือมีบาดแผลไม่โตนัก แต่ส่วนใต้ชั้นของผิวหนังลงไปจะชอกช้ำมาก อาจมีเลือดไหลออกมาเล็กน้อยหรืออาจจะไม่มีเลยก็ได้

6. แผลถกยิง (Gunshot)

เป็นบาดแผลที่เกิดจากการถูกยิงจากลูกกระสุนปืนชนิดต่าง ๆ ปากแผลจะใหญ่หรือเล็กขึ้นอยู่กับชนิดของกระสุนปืน บางรายจะมีทั้งรอยทางเข้าและรอยทางออกของกระสุนปืน ลูกกระสุนปืนบางชนิดทำให้บาดแผลรอยทางเข้าของกระสุนปืนเล็ก แต่รอยทางออกกว้างใหญ่ แผลชนิดนี้อันตรายมาก มักจะเกิดการติดเชื้อตามมา

7. แผลตัดขาด (Avulsions)

เป็นบาดแผลที่มีลักษณะคล้ายกับแผลฉีก และแผลฉีกขาด แต่มีอันตรายมากกว่า เพราะผิวหนังส่วนที่เป็นบาดแผลนั้นถูกตัดขาดออกไปจากร่างกาย เช่น ถูกตัดในหูขาด นิ้วมือ นิ้วเท้าขาด มือขาด เป็นต้น แผลชนิดนี้จะมีเลือดไหลออกมาก แพทย์ที่เชี่ยวชาญสามารถนำมามาก็คงทำให้ได้

การปฐมพยาบาลบาดแผล

เมื่อร่างกายของเรามีบาดแผลเกิดขึ้น ไม่ว่าจะเป็นลักษณะของบาดแผลชนิดใดก็ตาม สิ่งสำคัญที่เราจะช่วยตัวเอง หรือช่วยผู้อื่นนั้นคงคำนึงถึงสิ่งต่อไปนี้คือ

1. ต้องรีบห้ามเลือดทันที
2. ป้องกันมิให้สิ่งสกปรกเข้าบาดแผลเพราะจะติดเชื้อได้ง่าย
3. ระวังผู้ป่วยช็อค เพราะการเสียเลือดมาก ๆ จะทำให้ผู้ป่วยเกิดอาการช็อคได้
4. ปรึกษาเครื่องมือเครื่องใช้ในการปฐมพยาบาล

เมื่อมีบาดแผลความสำคัญอยู่ที่การติดเชื้อแบคทีเรีย ทำให้เกิดอันตรายต่อบาดแผล จึงจำเป็นต้องระมัดระวังในการป้องกันและการทำลายเชื้อโรค มิให้เข้าสู่บาดแผลได้ เครื่องมือเครื่องใช้ในการปฐมพยาบาลบาดแผลจะต้องสะอาด ความสะอาดจำต้องมีมากเท่าใดก็ยิ่งเป็นการช่วยให้ผู้ป่วยพ้นอันตรายลงได้มากยิ่งขึ้นเท่านั้น ถ้าแผลไม่เกิดหนอง การติดเชื้อไม่มี บาดแผลก็จะหายเร็ว การปฐมพยาบาลบาดแผลแต่ละชนิดก็ง่าย ๆ กัน แต่อาจจะมีข้อแตกต่างปลีกย่อยไปบ้างดังนี้

แผลสด คงมีเลือดไหลออกไม่มาก ถ้ามีดิน กรวด หรือให้เอาออกให้หมด แล้วจะล้างบาดแผลตามธรรมดา ใช้ผ้าก๊อซปิดแผลพันไว้ ถ้าบาดแผลไม่มาก ไม่จำเป็นต้องปิดแผลก็ได้

แผลลึก ปล่อยให้เลือดไหลออกมาบ้างเล็กน้อยเพื่อชะล้างสิ่งสกปรกในบาดแผล ถ้าเลือดยังไหลไม่หยุดให้รีบทำการห้ามเลือด แล้วชะล้างรอบ ๆ บาดแผลให้สะอาด ใช้ผ้าปิดแผลหรือสำลี แล้วพันผ้าไว้

แผลฉีกขาด รักษาบาดแผลแบบแผลลึก

แผลถูกแทง ชะล้างบาดแผลอย่างธรรมดา ถ้ามีวัตถุที่ทิ่มแทงหักคาไว้ ต้องค่อย ๆ คึงออก ถ้าบาดแผลฉกรรจ์ให้ผู้ป่วยนอนนิ่ง ๆ แล้วรีบนำส่งแพทย์

แผลฉ่ำ ใช้น้ำมาเช็ดโรคเรื้อกรอม ๆ มากแฉน ควรปิดแผลด้วยสำลีหรือผ้าก๊อส แผลออกจะนวมร้ำ ให้ประคบบริเวณนั้นด้วยความเย็นเพื่อช่วยห้ามเลือด และลดความเจ็บปวด หลังจาก 24 ชั่วโมงแล้ว ให้ใช้น้ำอุ่นประคบเพื่อให้อาการบวมร้ำหุเลาองได้ เช่นเลือดจะชยบตัว การไหลเวียนของเลือดจะดีขึ้น

แผลถูกยิง ใช้น้ำมาเช็ดโรคเรื้อกรอม ๆ มากแผล ไร้ยาที่สะอาดปิดมากแผลไว้ แล้วรีบนำส่งแพทยควน

แผลศัลยกร กรณั้ที่เบหุรกร มื่อรกร หรือข้อเท้ารกรต้องรีบห้ามเลือดก่อนโดยใช้นมือกดที่จุดห้ามเลือดกรนไล้โลหิตกรนใหญ่ ไร้น้ำหรือเชือกพันระเนาะเพื่อกรห้ามเลือด ไร้น้ำที่สะอาดปิดมากแผลไว้แล้วรีบนำส่งแพทยโดยควน

หมายเหตุ

บรมาเช็ดโรคที่ไล้เลือดมากแผลให้ไล้แอลกอฮอล์ 70 % หิงเชอรไอโอคินชนิด 2 % กรีกคางหับหิมจะอายน้ำ ขรคอง ขรเหลืออง สำหรับไล้มากแผลสก หรืออกรจะร้ำระลั้งด้วย น้ำชะปู น้ำคั้นน้ำเกลือก็ได้

การปฐมพยาบาลมากแผลที่มีเลือดไหลออกอย่างรุนแรง

(First Aid For Severe Bleeding)

การปฐมพยาบาลมากแผลที่มีเลือดไหลออกมาอย่างรุนแรงมีสิ่งสำคัญที่ควรคำนึงถึง อยู่ 2 ประการคือ

1. คำนึงถึงการช็อก และการหมดสติ
2. เทคนิคในการห้ามเลือด

การช็อกและการหมดสติ

ผู้ป่วยที่เสียเลือดมาก ๆ ความคินจะต่ำ ร่างกรปรับตัวไม่ทัน ผลสุดท้ายจะช็อก จะบั้งเพิ่มความหนักใจให้กับผู้ป่วยปฐมพยาบาลอีก ต้องรีบห้ามเลือดอย่างรวดเร็ว แล้วปฐมพยาบาล

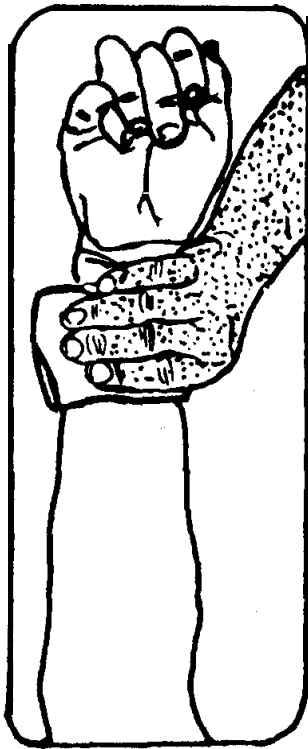
การช็อคทันที

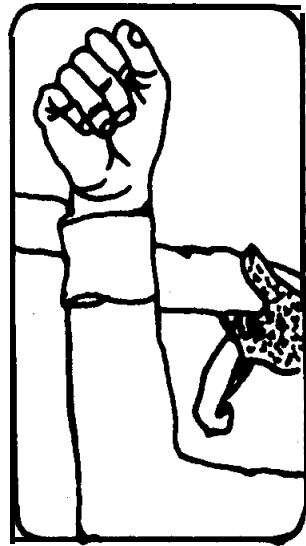
เทคนิคในการห้ามเลือด

วิธีการห้ามเลือดที่สำคัญ ๆ มี 4 วิธีคือ

1. กดตรงที่บาดแผล (Direct pressure)

เมื่อเกิดบาดแผลมีเลือดไหลออกอย่างรวดเร็วให้ใช้ผ้าที่สะอาดปิดที่บาดแผล แล้วใช้มือกดบนผ้าที่ปิดแผลนั้น เป็นวิธีที่ทำได้ง่าย สะดวก รวดเร็ว และได้ผลดี ถ้าเกิดเหตุฉุกเฉินจริง ๆ หาผ้าที่สะอาดไม่ทันก็ให้ใช้มือเปล่ากดตรงบาดแผลก่อน จนกว่าจะหาผ้าที่สะอาดมาได้ ถ้าผ้าชิ้นแรกเปียกชุ่มโชกไปควยเลือกก็อย่าดึงออกให้ใช้ผ้าชิ้นใหม่ปิดทับลงไปอีกหลาย ๆ ชั้น จนกว่าเลือดจะหยุดไหล แล้วใช้ผ้าพันแผลพันหุ้มลงไปให้แน่น

2. ยกภาคแผลให้สูง (Elevation)

ไม่ว่าจะเกิดบาดแผล ณ ส่วนหนึ่งส่วนใดของร่างกายก็ตาม ให้พยายามยกส่วนที่เกิดบาดแผลนั้นให้สูงกว่าระดับหัวใจของผู้ป่วยไว้เสมอ ทั้งนี้เพื่อช่วยให้เลือดไหลออกได้ช้า

3. กดองที่เส้นโลหิตแดงใหญ่ (Pressure on the supply artery)

ถ้าเกิดบาดแผลที่มือและเท้ามีเลือดไหลออกไม่หยุด ถ้าแม้จะใช้วิธีที่ 1 และ 2 แล้วก็ตาม ให้ใช้มือกดที่จุดห้ามเลือดจากเส้นโลหิตแดงใหญ่ เพื่อช่วยไม่ให้เลือดไหลออกไปสู่บาดแผลได้สะดวก แต่ต้องระวังอย่ากดนานจนเกินไป เพราะจะทำให้ระบบไหลเวียนของเลือดหยุดชะงัก

4. ทูนีเกต์ (Tourniquet)

เมื่อเลือดไหลออกแล้วดำเนินการปฐมพยาบาลตามทั้ง 3 ข้อข้างต้นไม่ได้ผล ก็จำเป็นต้องใช้วิธีทูนีเกต์ หรือการขันชะเนาะนั่นเอง การใช้ทูนีเกต์ให้ปฏิบัติดังนี้

4.1 วัสดุที่จะใช้เป็นที่นูนีเกต์ จะเป็นเชือกหรือเศษผ้า ฯลฯ ควรจะมีส่วนกว้างอย่างน้อย 2 นิ้วฟุต

4.2 ใช้ทูนีเกต์รัดเหนือแผล ห่างจากบาดแผลเล็กน้อยพันสักสองรอบแล้วผูกไว้

4.3 ใช้วัสดุห่อนเล็ก ๆ สั้น ๆ ยาวประมาณ 6 - 8 นิ้ว จะเป็นไม้คินสอ ปากกา ค้ำช้อนหรือวัสดุอื่น ๆ เท่าที่พอจะหาได้วางบนทูนีเกต์ที่ผูกไว้เดิม แล้วผูกทับทูนีเกต์อีกครั้งหนึ่ง

4.4 ให้หมุนทูนีเกต์ 1 - 2 รอบ เพื่อให้กระชับแน่นจนกว่าเลือดจะหยุดไหล

4.5 อย่าคลายทูนีเกต์ออกจนกว่าจะนำผู้ป่วยส่งถึงแพทย์ (รัดทูนีเกต์นาน 15 นาที แล้วผ่อนคลายออกประมาณ 2 นาที แล้วรัดทูนีเกต์ใหม่จนกว่าจะถึงแพทย์)

4.6 ให้ระมัดระวังผู้ป่วยช็อค

4.7 การใช้ทูนีเกต์หรือสายรัดห้ามเลือดนั้นใช้ได้ดีกับบาดแผลที่แขนและ

ธา โดยใช้สายรक्तिเส้นเลือดคองที่อยู๋ระหว่างมากแผลกับหัวใจ เพื่อให้เลือดไหลไปสู่มากแผล
น้อยลง

มากแผลปิก

ลักษณะของมากแผลปิก

1. มากแผลปิกอาจเกิดขึ้นได้ทั่วทุกส่วนของร่างกาย
2. ผิวหนังส่วนนอกไม่มีลักษณะฉีกขาดแต่อย่างใด
3. ไม่มีเลือดไหลออกมาทางผิวหนัง แต่อาจจะไหลผ่านออกมาทางส่วนเปิดของ
ร่างกาย เช่น ปาก จมูก หู
4. มากแผลปิกมีโอกาสการติดเชื้อได้น้อยกว่ามากแผลเปิด

สาเหตุของการเกิดมากแผลปิก

มากแผลปิกสาเหตุส่วนใหญ่เกิดจากการถูกกระทบกระแทกอย่างรุนแรง เช่น การ
พัดคกหม้อม การเกิดอุบัติเหตุจากขบวนการทอหนะ การถูกตี

ลักษณะอาการโดยทั่วไป

1. ผิวหนังซีด เป็น สีพกรเห็นเร็วแต่อ่อน หายใจเร็วไม่เป็นจังหวะ วิงเวียน
2. ปวดและบวม
3. ระบายน้ำ
4. ใจเป็นเลือด อาเจียนเป็นเลือด หรือมีเลือดไหลปนออกกับมีสภาวะ
5. บริเวณที่เกิดสีผิวหนังเปลี่ยนแปลงไป
6. ส่วนกระดูกแขน ขาจะบิคปกติ ในกรณีที่ถูกแตกหักหรือเคลื่อน

การปฐมพยาบาลมากแผลปิก

1. ช่วยการหายใจ ผายปอดและทำให้ระบบทางเดินหายใจเปิดโล่ง
2. ระวังระวังส่วนที่เป็นอันตรายเช่นที่ศีรษะ คอ หน้าอก บริเวณหน้าท้อง
และกระดูกไขสันหลังให้มากที่สุด

3. ถ้าสงสัยว่าจะเกิดกระดูกแตกหรือหัก ให้ใช้ยาอุ่น ๆ พันโดยรอบส่วนนั้น ก่อนที่จะทำการเคลื่อนย้ายผู้ป่วย

4. ถ้าจำเป็นจะต้องเคลื่อนย้ายผู้ป่วย ต้องระมัดระวังให้มากที่สุด

5. เตรียมพร้อมสำหรับการป้องกันการช็อค

6. ห้ามคั้นน้ำในกรณีที่สงสัยว่าผู้ป่วยมีการตกเลือดภายในอย่างรุนแรง

7. ใช้ยาชุมน้ำเย็นปิดลงบริเวณบาดแผลเพื่อป้องกันการวมและช่วยไม่ให้

เลือดไหลออกมาก

8. ถ้าผู้ป่วยมีอาการหนักให้รีบติดต่อแพทย์โดยเร็วที่สุด

หลักสำคัญในการปฐมพยาบาลบาดแผลโดยทั่วไป

การให้การปฐมพยาบาลบาดแผลเปิดและบาดแผลปิด มีหลักสำคัญในการให้การปฐมพยาบาลดังต่อไปนี้

1. ให้ผู้ป่วยนอนราบกับพื้นเพื่อช่วยป้องกันการเป็นลม

2. ถ้ามีเลือดไหลออก ต้องทำการห้ามเลือดทันที แล้วยกส่วนที่เกิดบาดแผลให้

สูงกว่าระดับหัวใจ

3. ถ้ามีอาการ เป็นลมหรืออาการช็อค ควรรีบปฐมพยาบาลการเป็นลม หรือการช็อคก่อน

4. เมื่อเลือดไหลออกน้อย หรือหยุดไหลให้ทำความสะอาดบาดแผลบริเวณรอบ ๆ ระวังอย่าทำลายเลือดที่แข็งตัวที่บาดแผล เพราะเลือดจะไหลออกอีก น้ำยาที่ใช้ชำระล้างบาดแผลอาจใช้ที่หาได้ง่าย ๆ เช่น น้ำต้ม น้ำเกลือ น้ำยาค่างทับทิม เมื่อล้างบาดแผลแล้วให้ใช้ผ้าพันแผลหรือสำลีที่สะอาดปิดแผลแล้วใช้ยาพันทับอีกครั้งหนึ่ง

5. ตรวจสอบบาดแผลว่าเป็นชนิดใด ถ้ามีสิ่งแปลกปลอมตกค้างอยู่ควรเอาออกเสีย

6. ถ้าบาดแผลนั้นเกิดขึ้นบริเวณขาหรือแขน ควรให้ส่วนขา แขนพักอยู่นิ่ง โดยการเข้าเฝือกชั่วคราวไว้ ถ้าเกิดที่แขนให้ใช้นาคล้องคอหอยแขนนั้นไว้

7. จำเป็นต้องบันทึกเหตุการณ์เรื่องราวและการรักษาบาดแผลไว้ด้วย เพื่อความสะดวกกับแพทย์

ตัวอย่างการบันทึกเหตุการณ์ของผู้ให้การปฐมพยาบาล

<u>ชื่อผู้บาดเจ็บ</u>	- นายอุทัย เทพมิ่งเจริญ
<u>สถานที่เกิดเหตุ</u>	- ถนนรามคำแหง ตรงข้ามมหาวิทยาลัยรามคำแหง
<u>เวลา</u>	- 13.45 น.
<u>ชนิดของอุบัติเหตุ</u>	- ถูกรถจักรยานยนต์ชน
<u>ลักษณะการบาดเจ็บ</u>	- บาดแผลฉกรรจ์ที่โคนขาขวา - คางแตก

<u>เวลา</u>	<u>ชีพจร</u>
13.50	90
13.50	95
13.55	98

นำส่งโรงพยาบาลโดยรถพยาบาลฉุกเฉิน

ลงชื่อ นายราม รักเรียน

8. ถ้าจำเป็นต้องส่งโรงพยาบาล ต้องระมัดระวังเรื่องการเคลื่อนย้ายผู้ป่วย
ซึ่งจะกล่าวโดยละเอียดต่อไป)

9. ควรแนะนำผู้ป่วยให้ศึกษากันมากะยัก

หมายเหตุ

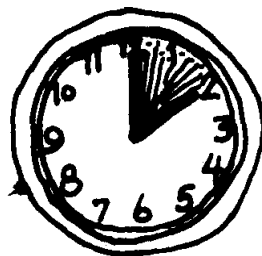
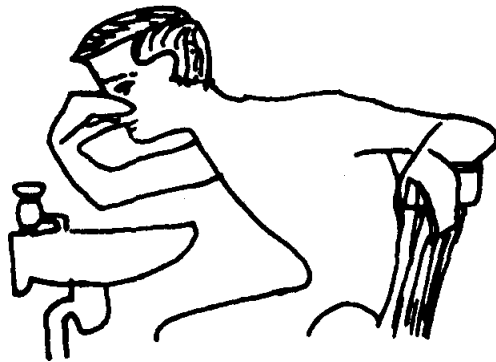
ระหว่างการปฐมพยาบาลผู้ป่วยที่มีบาดแผล ต้องระมัดระวังเรื่องการติดเชื้อ
(infection) เป็นพิเศษ ผ้าพันแผลหรือวัสดุที่จะนำมาปิดบาดแผลต้องแน่ใจว่าสะอาด
จริง ๆ ห้ามใช้มือสัมผัสกับบาดแผลโดยตรงแม้แต่การไอ จาม หรือนายใจ ก็อย่าให้ถูก —

มากแมธ

ตัวอย่างการปฐมพยาบาลมากแมธที่มีเลือดไหลออกบางชนิด

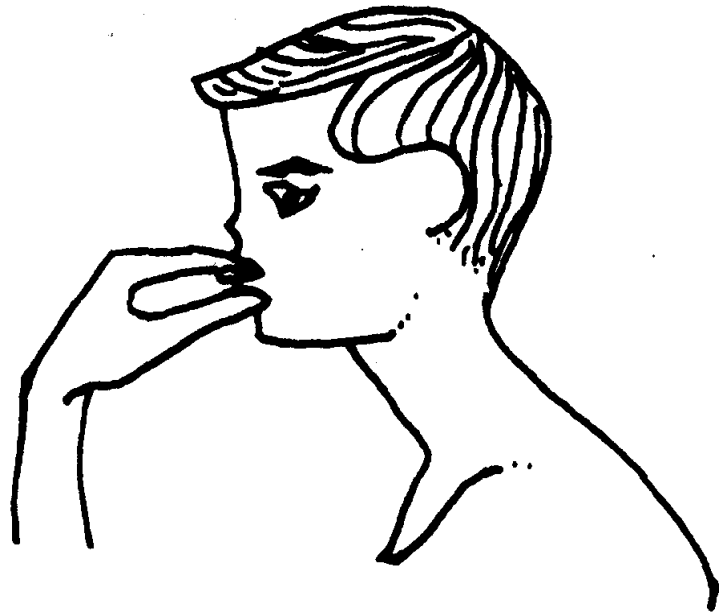
1. เลือดไหลออกที่จมูก

สาเหตุอาจเกิดจากเส้นโลหิตฝอยในโพรงจมูกแตก หรือจมูกถูกกระทบกระเทือนอย่างแรง ให้ผู้ป่วยนั่งลงในท่าที่สบาย ใช้มือบีบจมูกไว้ให้แน่นเป็นเวลา 10 นาที แล้วคลายออก ถ้าเลือดยังไหลออกให้ทำซ้ำอีก 5 นาที แล้วใช้ผ้าชุบน้ำเย็นปิดบริเวณเหนือจมูกช่วยเลือดอาจจะหยุดไหล ถ้าเลือดไม่ยอมหยุดไหลต้องรีบนำส่งโรงพยาบาลโดยด่วน

2. เลือกโน้ตออกที่ริมฝีปาก

ให้ผู้ช่วยนั่งลงในท่าที่สบาย ใจผิปากและที่สะอากปิดลงบนมากตอ แล้วใช้นิ้วหัวแม่มือกับนิ้วชี้บีบให้แน่น หรืออาจจะใช้นิ้วมือบีบทั้งริมฝีปากบนและล่างก็ได้

3. เลือกไหลออกที่อื่น

ให้ผู้ป่วยนอนราบออกมาให้มากที่สุด ไขว้ขาเรียดหน้าหรือไขว้ก้นด้านหลังที่สะอากมิดที่แผล
ไว้นานประมาณ 10 นาที

4. เลือกไหลออกที่ร่องฟัน

ไขว้ขาเรียดหน้า สำลีสี ม้วนให้กลมแล้วอุกที่ร่องฟัน ให้ผู้ป่วยกัดไว้ให้แน่นเป็นเวลา
นานประมาณ 20 นาที แล้วค่อยผ่อนคลายออก ถ้าเลือกยังไม่หยุดไหลให้กระทำต่อไปอีกจน
กว่าเลือดจะหยุดไหล

5. เลือกไหลออกที่รูหู

สาเหตุเลือกไหลออกที่รูหูมักจะเกิดจากการที่ศีรษะถูกระทมกระเทือนอย่างแรง
ให้ผู้ป่วยนอนราบกับพื้น ไขว้ขาหรือสำลีสีที่สะอากมิดที่รูหู ไขว้ขาพันแผลพันไว้ ถ้าเลือกยังไหลออก
มามาก ให้รีบนำผู้ป่วยส่งโรงพยาบาลด่วน

การปฐมพยาบาลเวลาบาดแผลที่มีพิษ

บาดแผลที่มีพิษ (Poisoned Wound) เป็นบาดแผลที่แตกต่างไปจากบาดแผล
ที่กล่าวมาข้างต้น เพราะมีพิษเกิดขึ้นที่บริเวณบาดแผล เป็นพิษที่มาจากสัตว์หรือแมลงกัดต่อย พิษ
ของเชื้อแบคทีเรียเป็นบาดแผลที่อันตราย จำเป็นต้องรีบให้การรักษายาบาลเป็นพิเศษ บาดแผล
มีพิษเป็นบาดแผลที่เกิดจากสัตว์หรือแมลงที่มีพิษกัดหรือต่อย คนกัด งูกัด สุนัขบ้ากัด ถูกแมงกระพรุน
ไฟ ฯลฯ

บาดแผลแมลงทอย

แมลงบางชนิดเช่น ยุง แตน คอ แมลงภู่ เป็นแมลงที่มีเหล็กใน เมื่อทอยแล้วจะ
ปล่อยเหล็กในให้ฝังอยู่ที่ผิวหนัง พร้อมกับปล่อยน้ำพิษไว้วาง พิษของแมลงเหล่านี้มีฤทธิ์เป็นกรด
แผลที่ถูกทอยจะบวม คัน เจ็บปวดเล็กน้อย ปกติไม่ทอยจะเป็นอันตรายมากนัก แต่ถ้าถูกทอยได้
รับพิษมาก ๆ อาจทำให้มีไข้ขึ้นสูง ยิ่งถ้าหากถูกทอยบริเวณหน้าและคอ ผู้ป่วยอาจจะแพ้พิษเพิ่ม
ขึ้น ทำให้คอบวมอาจหายใจลำบาก ต้องรีบให้การช่วยเหลือด่วน

การปฐมพยาบาล

1. ค้างพยายามเอาเหล็กในออก ส่วนมากนิยมใช้ปลอกปากกา ถูกกุดแง หรือ วัสดุอื่นใดที่มีรูตรงปลาย กดลงบนบริเวณที่ถูกทิ่ม เหล็กในจะโผล่ออกมาให้เห็นและดึงออกได้สะดวก
2. เมื่อดึงเหล็กในออกแล้ว ให้ใช้สำลีชุบน้ำยาที่เป็นค่างเช่น แอมโมเนีย โรคาโมคาร์บอเนต น้ำปูนใส และน้ำเกลือปึกแผลไว้
3. อาจใช้ยาหม่องทามบริเวณแผลเพื่อช่วยลดความเจ็บปวด ถ้าปวดมาก ๆ ให้ทานยาบรรเทาปวดจำพวกแอสไพริน
4. ถ้าถูกทิ่มบริเวณลำคอได้รับพิษมาก ๆ ลมอาจวมทำให้หายใจลำบาก เมื่อปฐมพยาบาลเบื้องต้นแล้ว ให้รีบนำส่งแพทย์เพราะแพทย์อาจช่วยเหลือโดยการเจาะหลอดลมที่คอเพื่อให้หายใจได้สะดวก

บาดแผลถูกคนกัด

เมื่อเกิดทะเลาะ ต่อสู้กันเราอาจจะถูกฝ่ายตรงข้ามกัดเอาได้ ในปากคนโดยเฉพาะบริเวณซี่ฟันจะสะสมเชื้อโรคพวกแบคทีเรียไว้มากมาย เมื่อถูกกัดเป็นบาดแผลเชื้อแบคทีเรียก็จะติดไปที่แผล ถ้าชะล้างไม่สะอาดก็จะเกิดเป็นหนองได้

การปฐมพยาบาล

1. ล้างมือให้สะอาด แล้วมีบาดแผลให้เช็ดแผลออกอีก เพื่อเป็นการช่วยชะล้างบาดแผล
2. ชะล้างบาดแผลด้วยน้ำยาฆ่าเชื้อโรคเช่น อัลกอฮอล์ หิงเจอร์ไอโอดีน 2% ไซยาหรือสำลีปึกแผลไว้

บาดแผลที่ศีรษะ .. แมงมุมกัก และแมลงป่องต่อย

บาดแผลที่ศีรษะ แมงมุมกัก และแมลงป่องต่อย มีอันตรายมากกว่าบาดแผลที่ถูกผึ้ง แตน หรือต่อก้อย เพราะมีพิษมากกว่า ผู้ป่วยจะปวดและบวมมาก บางคนแพ้จะคลื่นไส้

อาเจียน และมีไข้สูง ทั้งนี้เนื่องจากพิษจาก укуคหิมเข้าสู่กระแสโลหิต

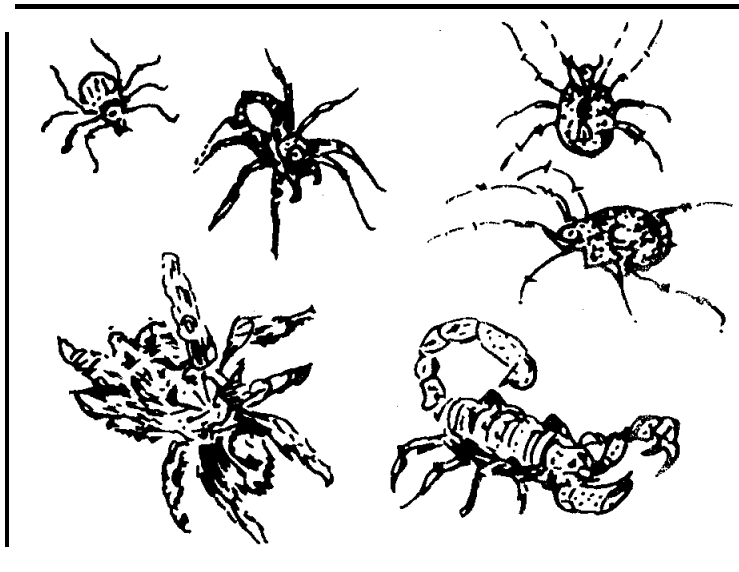
การปฐมพยาบาล

1. ใช้น้ำเย็นเช็ดตัวเหมือนมากแผล เพื่อป้องกันมิให้พิษจาก укуคหิมไปได้เร็ว
2. อ้าปากให้สะอาด แล้ว укуคหิมออก
3. ใช้น้ำสะอาดกรอกมากแผล บีบให้เลือดออกแล้วใช้เกลือล้างพิษที่

มากแผล

4. แผลจะบวมมาก ใช้น้ำหอมของหอม ๆ เพื่อช่วยออกการบวมวม หรือใช้น้ำแข็งประคบทำให้การบวมยุบเร็วขึ้น

5. หากับพิษเจอร์ไอโอดีน 2 ข
6. บางคนอาจแพ้มาก ซึ่งอาจจะเบา จำเป็นต้องใช้น้ำยาารุงหัวใจ

ขนาดของแมงกระพรุนไฟ

แมงกระพรุนอาศัยอยู่ในทะเล คนที่ไม่ชอบอาบน้ำทะเลคงไม่มีโอกาสจะถูกพิษของแมงกระพรุน แมงกระพรุนมีหลายชนิด บางชนิดไม่เป็นอันตราย แต่บางชนิดมีอันตรายมาก เช่น แมงกระพรุนไฟ หากทรายบางแห่ง เช่น บางแสน พัทยา ระอ่ำ ฯลฯ มีแมงกระพรุนไฟ รุกชุม ผู้ที่นิยมอาบน้ำทะเลควรระวังและหาทางป้องกันแก้ไขไว้ด้วย

อาการ

พิษของแมงกระพรุนจะอยู่ตามปลายหนวดของแมงกระพรุน เมื่อไปถูกแมงกระพรุน แมงกระพรุนก็จะปล่อยพิษมาสู่ผิวหนัง ผิวหนังจะไหม้ ปวดแสบปวดร้อน เป็นผื่นแดงและบวม ต่อมาจะพองออกและแตกออกเป็นแผล แผลชนิดนี้หายช้ามาก ถ้าถูกพิษมาก ๆ อาจช็อคและตายได้

การปฐมพยาบาล

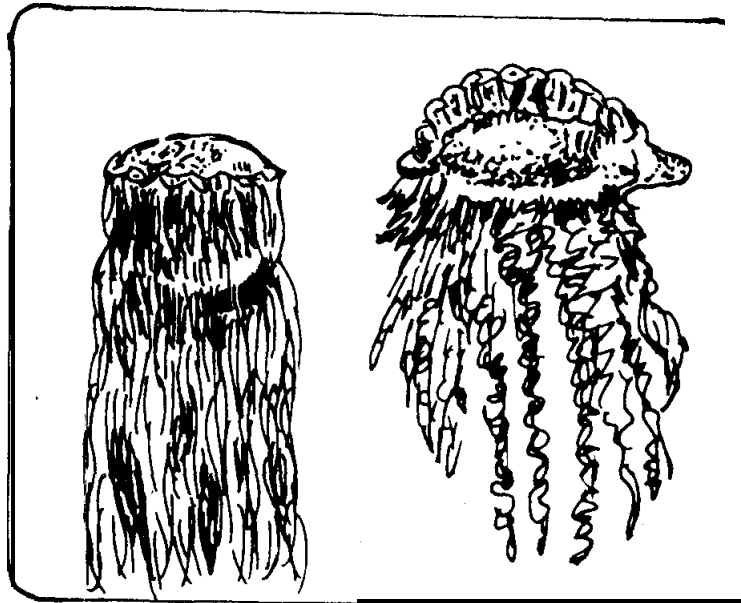
เมื่อรู้ตัวว่าถูกแมงกระพรุนไฟให้รีบปฏิบัติดังนี้

1. ใช้น้ำที่ระบายจากหรืออาจใช้ยาเช็ดผิวหนังเพื่อรีดเอาน้ำเมือกบนผิวหนังออก
2. ใช้น้ำยาค้างคองุ่น ๆ เช่น แคมโมเนียทอมซุมบิคมากนดล
3. ใช้อัลกอฮอล์ (สุราที่โค) เช็ดบริเวณมากนดล
4. ใช้น้ำส้มสายชูธรรมดา ๆ เช็ดบริเวณมากนดล

หมายเหตุ

ดร.โรเบิร์ต ฮาร์วีก อาจารย์ในแผนกวิชาชีววิทยาแขนงสัตววิทยา มหาวิทยาลัยแจมส์คุก ประเทศออสเตรเลีย เป็นผู้พบโดยบังเอิญว่า น้ำส้มสายชูธรรมดา ๆ ที่มีโซเดียมอยู่ตามบ้านโดยทั่วไป สามารถช่วยถอนพิษแมงกระพรุนไฟชนิด บ็อกซ์ เจอซีฟิร อันมีพิษร้ายกาจถึงขนาดทำให้คนตายได้

5. ใช้น้ำส้มสายชูธรรมดา ๆ เช็ดบริเวณมากนดล
6. ถ้าถูกพิษมาก ๆ อาการหนักหลังจากที่ได้ทำการปฐมพยาบาลเรียบร้อยแล้ว ควรรีบนำส่งโรงพยาบาล

มากแผลสุนัข (น้ำ) กัด

มากแผลที่เกิดจากสุนัขกัด ถ้าสุนัขนั้นไม่บ้าหรือไม่ได้เป็นโรคกัวน้ำก็คงจะไม่มีปัญหาแต่อย่างใด เพียงแต่ชำระล้างมากแผลและให้การปฐมพยาบาลอย่างมากแผลทั่วไป แผลก็คงจะหายเป็นปกติภายในไม่กี่วัน แต่ถ้าเป็นมากแผลที่เกิดจากโรคพิษสุนัขบ้า อันตรายก็จะมีมากถึงขั้นเสียชีวิตได้ เพราะฉะนั้นเมื่อถูกสุนัขกัด สิ่งที่ต้องคำนึงถึงประการแรกก็คือ ดูว่าสุนัขตัวนั้นเป็นบ้าหรือไม่

โรคพิษสุนัขบ้า (Rabies or Hydrophobia) บางคนนิยมเรียกโรคหมาบ้า หรือโรคกลัวน้ำ โรคนี้ยังมีอยู่มากในประเทศไทย แต่บางประเทศสามารถควบคุมป้องกันโรคนี้ ใ้สำเร็จ โรคนี้เป็นโรคติดต่อที่ติดจากสัตว์มาสู่คน ใคร ๆ ก็กลัวโรคนี้ มีพิษสงร้ายกาจมาด ถ้าเป็นแล้วไม่มีทางรักษา ผู้ป่วยต้องตายร้อยเปอร์เซ็นต์ และตายอย่างทุกข์เวทนา

สาเหตุ โรคนี้เกิดจากเชื้อไวรัสที่มีชื่อว่า Rabies Virus

การระบาดของโรค

โรคนี้เกิดจากสุนัขที่ปกติไปกลุ่กสุนัขหรือถูกสุนัขที่กัดง่ามกัด เชื้อไวรัสจะอยู่ในน้ำลาย ของสัตว์ที่เป็นโรค การติดคออาจไม่จำเป็นต้องถูกกัดก็อาจจะติดคอไปรับเชื้อไวรัสได้ โดยติดคอ ทางบาดแผลหรือรอยขีดข่วนสัมผัสกับน้ำลาย หรือน้ำลายของสัตว์ป่วยเข้าสู่ตา ปาก หรือแม้แต่ เราชิงสัตว์ไว้ในที่อับชื้น อากาศถ่ายเทไม่สะดวกแล้วเราหายใจเข้าไป ก็ะติดโรคนี้ได้

สัตว์อื่นที่รวมว่าโรค

สัตว์ที่เป็นโรคนั้นนอกจากสุนัขแล้ว ก็ยังมีสัตว์ประเภทอื่น ๆ ที่ช่วยนำโรคด้วย เช่น แมว หนู ม้า วัว ควาย แพะ ค่างควว กะรอก และคน สัตว์ทั้งค่างคววเคยตรวจพบว่า มี เชื้อโรคชนิดนี้อยู่ แต่ยังไม่เคยปรากฏว่าติดต่อไปถึงคน โดยสรุป โรคนี้เกิดกับคนส่วนมากเกิด จากการที่สุนัขที่เป็นโรคนี้กัดทั้งสิ้น

ระยะเวลาฟักตัวของโรค

เมื่อคนถูกสุนัขบ้ากัด อาการที่จะแสดงออกมาใช้เวลาประมาณ 3 - 8 สัปดาห์ เป็นส่วนมาก บางรายอาจใช้เวลาานเป็นปี แต่โดยเฉลี่ยประมาณ 2 - 6 สัปดาห์ ทั้งนี้ทั้งนั้น ขึ้นอยู่กับปัจจัยต่อไปนี้

1. ถ้าหากถูกกัดหลายแผล แผลลึก และใกล้สมอง เช่น ตามลำคอ ใบหน้า อาการของโรคจะแสดงออกเร็ว ถ้าถูกกัดห่างไกลออกไป เช่น ตามปลายเท้าจะแสดงอาการ ของโรคช้ากว่า
2. ขึ้นอยู่กับจำนวนเชื้อโรคที่เข้าสู่ร่างกาย ถ้าเชื้อเข้าไปมากก็จะแสดงอาการ ได้เร็ว

อาการที่แสดงออกในสุนัข

อาการที่เกิดจากสุนัขอาจแบ่งได้เป็น 3 ชนิดคือ

1. ชนิดบ้าคลั่งหรือคร่ำ (Furious Type)

สุนัขจะกระวนกระวาย จำเจ้าของผู้เลี้ยงไม่ได้ ทาขวาง ๆ คู้ จะกัดทุกอย่างที่ มาขวางหน้า เรื้อนเพนจรไปเรื่อย ๆ โดยไม่มีจุดหมายปลายทาง จนถึงขั้น หางตก ปากอ้า น้ำลายไหล ซากกรไกรแข็ง ทรหายน้ำแต่คิมน้ำไม่ได้ เพราะกล้ามเนื้อบริเวณลำคอเป็นอัมพาต เป็นอยู่ 2 - 3 วัน สุนัขจะหมดเรี่ยวแรง หลังจากนั้นจะชักกระตุกและจะตายภายใน 4 - 7 วัน ตามปกติภายหลังจากเริ่มมีเชื้อออกมาอยู่ในน้ำลายสุนัขจะตายภายใน 10 วัน ดังนั้นจึงขอให้เป็น ข้อสังเกตไว้ว่า หากใครถูกสุนัขกัดและสงสัยว่าสุนัขนั้นบ้าหรือไม่ ให้กัดสุนัขหรือเฝ้าติดตามอย่างน้อย 10 วัน คอยสังเกตอาการหากสุนัขนั้นปกติก็ไม่ค่อยไปฉีดวัคซีน แต่ถ้าหากจะให้มั่นใจควรรักษาสุนัขแล้วตัดคอนำเอาหัวสุนัขนั้นน้ำแข็งส่งไปตรวจที่สถานเสาวภา สภากาชาดไทย ก็จะได้รับ คำตอบที่แน่นอน

2. ชนิดซึมหรือเงิบ (Dump Type)

ค่อนข้างสังเกตยาก สุนัขจะมีนิสัยเปลี่ยนแปลงไปจากเดิม ไม่ชอบเล่นกับเจ้าของ ชอบหลบหนีไปอยู่อย่างอิสระ ปากอ้าแข็ง เอี้ยวคอไม่ได้ อั้นห้อย น้ำลายไหล และชักกระตุก จะตายในที่สุด ผู้เป็นเจ้าของต้องระมัดระวัง ถ้าเห็นสุนัขมีอาการผิดปกติอย่าได้ปล่อยตามไป จมมัน จะถูกกัดเอาได้ง่าย ๆ

3. ชนิดผสม (Mixed Type)

สุนัขจะมีอาการทั้งคร่ำและซึมหรือเงิบผสมกันไปไม่นานก็ตาย

อาการของผู้ป่วยที่เป็นโรคพิษสุนัขบ้า

ผู้ป่วยที่ถูกสุนัขบ้ากัดจะมีอาการปรากฏเป็น 3 ระยะ ดังนี้

1. ระยะฟักตัว ไม่มีอาการ

อาจกินเวลา 1 - 3 เดือน หลังถูกกัดถึงค่อยเกิดอาการ บางคนนานถึง 3 ปี

แต่ถ้าถูกกัดที่หน้า แขน หรือมากแผลเหวอะหวะ ระยะพักตัวอาจสั้นแค่ 10 วัน

2. ระยะเริ่มมีอาการ

จะมีอาการคล้ายไข้หวัดใหญ่

3. ระยะที่มีอาการทางระบบประสาท

ระยะแรกมีอาการกินน้ำไม่ได้ หายใจลำบาก ผู้ป่วยจะบ่น สะอึก แขน - ขา
ขา ลั่นแข็ง ผู้ป่วยบางรายจะร้องเห่าหอนเหมือนสุนัข ในระยะหลังจะมีอาการชักกระตุก
อาการสุดท้ายจะโคม่า แล้วก็ตาย

อาการที่สำคัญที่ใช้ในการวินิจฉัย

1. ผู้ป่วยจะกินน้ำลำบาก อยากดื่มน้ำแต่กินไม่ได้ เพราะกล้ามเนื้อบริเวณคอ

เป็นอัมพาต

2. ผู้ป่วยจะไวต่อการกระตุ้น เมื่อถูกโมกมพิค รุนจะลุกขึ้น สะอึกบ่น เกร็ง

3. ผู้ป่วยจะมีความรู้สึกตัว ทุกจาโค่คอบรู้เรื่อง

4. ผู้ป่วยจะมีอาการกระสับกระส่าย จะรู้สึกคันบริเวณมากแผลที่ถูกกัด

ข้อควรปฏิบัติหลังจากถูกสุนัขที่สงสัยว่าเป็นบ้ากัด

1. ล้างแผลด้วยน้ำสบู่หลาย ๆ ครั้ง เพื่อชะล้างเอาเชื้อไวรัสออก แล้วใช้ยา

ฆ่าเชื้อแบคทีเรีย

2. ไม่ควรเย็บมากแผล

3. ฉีควัคซีนป้องกันมากแผล

4. กักขังสุนัขไว้ดูอาการอย่างน้อย 10 วัน โดยให้น้ำให้อาหารตามปกติ

5. หากจริงแล้วสุนัขเป็นปกติทุกอย่างก็ไม่จำเป็นต้องไปฉีดวัคซีน

6. แต่ถ้าหากสุนัขตายภายใน 10 วัน ซึ่งอาจจะตายด้วยโรคอื่นก็ได้ หากไม่

มั่นใจควรนำเอาหัวสุนัขไปตรวจที่สถานเสาวภา

7. การตัดสินใจฉีดวัคซีนหรือไม่ ขอให้อยู่ในดุลยพินิจของแพทย์ เพราะจะเกิด

อันตรายเนื่องจากการแพ้วัคซีนได้

8. ถ้าจำเป็นต้องฉีดวัคซีน แพทย์จะแนะนำให้ฉีด 14 - 21 เริ่ม ฉีดก็ใกล้ ๆ สมองจะท้องฉีดให้ครบ 21 เริ่ม โดยแพทย์จะฉีดให้วันละ 1 เริ่ม นิยมฉีดที่ผิวหนังหน้าท้อง รอบสะดือ เพราะมีพื้นที่ผิวมาก แพทย์อาจจะฉีดที่สะโพก แขน ขา ก็ได้

9. ผู้ป่วยอย่างกังวลให้มาก บางทีไม่ได้ถูกสุนัขกัด แต่พยายามจะตั้งกันฉีดวัคซีน ให้ได้ ไปรอกจำไว้ว่าโอกาสที่จะแพ้วัคซีนจนถึงกับเป็นอัมพาตก็มีมากเหมือน

หมายเหตุ จากหนังสือพิมพ์ไทยรัฐฉบับวันที่ 16 เดือนพฤศจิกายน พ.ศ.2522 นายแพทย์ ประเสริฐ ทองเจริญ แห่งมหาวิทยาลัยมหิดล ให้นำข้อคิดเห็นเกี่ยวกับการฉีดวัคซีน ป้องกันโรคพิษสุนัขบ้าไว้ว่า ปัจจุบันการฉีดวัคซีนแบบ 14 - 21 เริ่มแล้วยังเกิดการแพ้ันฉ่า สมัยแล้ว วัคซีนสมัยใหม่ใช้ฉีดเพียงแค่ 6 เข็มเท่านั้น และสามารถทิ้งระยะทอนหายเจ็บจึงฉีดใหม่ได้ ราคาเข็มจะประมาณ 400 บาท

เรื่องน่ารู้เกี่ยวกับวัคซีนป้องกันโรคพิษสุนัขบ้า

วัคซีนที่นิยมใช้กันในเมืองไทยมีอยู่ 4 ชนิดคือ

1. วัคซีนชนิดที่ผลิตจากสมองกระต่าย แกะ หรือแพะ (Simple Vaccine) ต้องเก็บที่ 2° - 10° C ใช้ได้นาน 6 เดือน และห้ามแช่เย็นแข็งหลังการผลิต
2. วัคซีนที่ผลิตจากตัวอ่อนของเป็ดหรือไข่เป็ดกำลังหักเป็นตัว (Duck Embryo Vaccine) ต้องเก็บที่ 2° - 8° C ใช้ได้นาน 18 เดือน ราคาค่อนข้างแพง
3. วัคซีนที่ผลิตจากสมองของลูกหนูแรกเกิด (Suckling Mouse Brain Vaccine) ต้องเก็บที่ 4° - 8° C ใช้ได้นาน 6 เดือน วัคซีนชนิดนี้เมืองไทยเรายังอยู่ในชั้นทดลองผลิตอยู่
4. วัคซีนจากคน (Human diploid cell Vaccine) ราคาแพงมาก แต่ฉีดเพียง 6 เข็ม และให้ผลแทรกซ้อนน้อยมาก

ชนิดของวัคซีนที่มีคุณภาพต่ำ

1. วัคซีนนั้นมีวัตถุเจือปนมาก เช่น โปรตีนจากสมองหรือตัวอ่อนของสัตว์ที่ใช้ผลิตวัคซีน สารเจือปนนี้ทำให้ภูมิคุ้มกันต่ำ ซึ่งก็เลยเป็นปัญหาทำให้เกิดอาการแพ้

2. วัคซีนมีอายุการใช้งานนั้น การเก็บรักษาต้องเก็บในที่ ๆ เหมาะสม บางทีก็เสียบง่าย

การป้องกันโรคพิษสุนัขบ้า

1. วิธีป้องกันที่ดีที่สุดก็คือ อย่าให้สุนัขหรือสัตว์อื่นที่เป็นโรคนี้อีก
2. อย่าคลุกคลีกับสัตว์เลี้ยงมากเกินไป เพราะเชื้ออาจเข้าทางเบ้าตา ปีก
หนังที่ฉีกออก ลิ้นและปาก

3. สุนัขหรือแมวควรรักษาไปฉีดวัคซีนป้องกันโรคกลัวน้ำด้วย

สถิติที่น่าสนใจ

1. ที่โรงพยาบาลพระบาราศรมราชูร
ปี พ.ศ. 2521 มีผู้ป่วยมารับการรักษาโรคพิษสุนัขบ้า 60 คน
ปี พ.ศ. 2522 มีผู้ป่วยมารับการรักษาโรคพิษสุนัขบ้า 80 คน
ปรากฏว่า ผู้ป่วยเสียชีวิตทั้งหมด
2. ปี พ.ศ. 2521 ทั่วประเทศไทยมีผู้ป่วยเป็นโรคพิษสุนัขบ้าที่ได้รับรายงาน
300 คนเศษ โดยเฉลี่ยปีละ (พ.ศ. 2511 - 2522) 200 - 300 คน
3. ผู้ชายพบมากกว่าผู้หญิง เด็กอายุ 6 - 15 ปี พบมากที่สุด โรคนี้นับได้
ตลอดปี
4. ภาคที่มีผู้ป่วยโรคพิษสุนัขบ้ามากที่สุด¹
4.1 ภาคกลาง ปี พ.ศ. 2520 มีผู้ป่วย 150 รายจากจำนวนผู้ป่วย
ทั้งหมดทั่วประเทศ 229 ราย กรุงเทพมหานครและนนทบุรี เป็นจังหวัดที่มีผู้ป่วยสูงสุด จังหวัด
ที่มีโรคชุกชุมได้แก่ ชลบุรี ราชบุรี นครปฐม ลพบุรี สระบุรี

¹ ใบทันตแพทย์ นายแพทย์ ประเสริฐ ทองเจริญ, หมอชาวบ้าน, (ปีที่ 1 ฉบับที่
11 มีนาคม 2523) หน้า 26.

4.2 ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ประมาณร้อยละ 25 ของผู้ป่วยโรคพิษ
สุนัขบ้าในประเทศไทย จังหวัดที่มีผู้ป่วยมากได้แก่ จังหวัดอุดรธานี นครราชสีมา ขอนแก่น
กาฬสินธุ์ และสุรินทร์

4.3 ภาคเหนือ ประมาณร้อยละ 20 ของผู้ป่วยทั่วประเทศ จังหวัดที่มี
ผู้ป่วยมากได้แก่จังหวัดพิจิตร นครสวรรค์ เชียงใหม่ ตาก และพิษณุโลก

4.4 ภาคใต้ เพียงประมาณร้อยละ 5 - 6 ของผู้ป่วยทั้งหมด จังหวัด
ที่มีผู้ป่วยมากได้แก่จังหวัด นครศรีธรรมราช ตรัง และชุมพร

หมายเหตุ เมื่อดูตามสถิติจะเห็นว่าจังหวัดนนทบุรีมีผู้ป่วยตายเพราะโรคพิษ
สุนัขบ้ามาก ทั้งนี้อาจจะเป็นเพราะว่า โรงพยาบาลบำราศนราดูร ซึ่งเป็นโรงพยาบาลโรค
กักกักหรือรับรักษาผู้ป่วยโรคพิษสุนัขบ้าตั้งอยู่ในเขตจังหวัดนนทบุรี ดังนั้นเมื่อมีคนตายที่โรงพยาบาล
รายงานก็จะออกมาทางจังหวัดนนทบุรี (จากมรณบัตร) โดยความเป็นจริงแล้วส่วนหนึ่งจะเป็น
ผู้ป่วยจากกรุงเทพมหานครและจังหวัดใกล้เคียง

5. ตารางสถิติเกี่ยวกับโรคพิษสุนัขบ้าในเมืองไทยระหว่างปี

พ.ศ. 2518 - 2522

ข้อมูลจาก	จำนวนผู้มาฉีด วัคซีนป้องกันโรค พิษสุนัขบ้า (ราย)			จำนวนสุนัขที่ ฉีดวัคซีน			จำนวนผู้ตาย			จำนวนสุนัข ที่เป็นโรค พิษสุนัขบ้า (ตัว)		
	2518	2519	2520	2518	2519	2520	2518	2519	2520	2518	2519	2520
กองโรคติดต่อ ทั่วไป กระทรวง สาธารณสุข	8,996	28,779	33,424	322	235	278	150	189	229	6,476	10,563	13,253
สถานเสาวภา	2520	2521	2522				2520	521	2522	2520	2521	2522
	12,331	14,291	4,558	-	-		14	21	19	4,141	4,643	5,295

สถานที่ที่จะพิสูจน์ว่าสุนัขหรือสัตว์อื่นเป็นโรคพิษสุนัขบ้าหรือไม่

ถ้าสงสัยว่าสุนัขหรือสัตว์อื่นจะเป็นโรคพิษสุนัขบ้าหรือไม่นั้น ให้นำสัตว์ไปตรวจได้

ณ สถานที่ต่อไปนี้

1. สถานเสาวภา ถนนพระราม 4 กรุงเทพมหานคร
2. กรมปศุสัตว์ ถนนพญาไท กรุงเทพมหานคร
3. สดามันวิจัยวิทยาศาสตร์การแพทย์ทหาร ถนนโยธี กรุงเทพมหานคร
4. สดามันไวรัสวิทยา คณะแพทยศาสตร์ ศิริราชพยาบาล
5. ค่างจังหวัดเหาที่หรามไค้แก คณะแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น
คณะแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ คณะแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขรา ฐนชัยันสุกร
โรคสัตว์ภาคใต้ จังหวัดนครศรีธรรมราช

" ใคร ๆ ก็รักหมา แต่ความรู้เท่าไม่ถึงการ
ทำให้เกิดเหตุร้ายถึงแก่ชีวิตได้ง่าย ถ้าไม่รู้สาเหตุและ
การคิดโรคนี้มาจากหมาที่เรารักมัน "

ประจวบ จรรยาวงษ์

มากแฉงูพิษกั

คนไทยถูกงูพิษกัดตายมากที่สุด¹

ท่านศาสตราจารย์นายแพทย์มุกดา ตฤณานนท์ หัวหน้าภาควิชาเวชศาสตร์ป้องกัน และสังคม โรงพยาบาลศิริราช ได้แถลงข่าวต่อผู้สื่อข่าวส่วนักชาวไทยว่า ประชากรของโลกต้อง ตายจากงูพิษไม่น้อยกว่า 500,000 คน และในจำนวนนี้ได้ตายไปประมาณ 3,000 คน ซึ่งส่วน ใหญ่เป็นประชากรในเอเชีย ได้แก่ ไทย ฟิลิปปินส์ มาเลเซีย และไต้หวัน

ชาวไทยเสียชีวิตจากงูพิษกัดตายปีละประมาณ 300 - 400 คน ส่วนใหญ่เป็น เกษตรกรและชาวประมง ซึ่งมีอายุในระหว่าง 10 - 39 ปี เป็นผู้ชายมากกว่าผู้หญิงถึง 2 เท่า ผู้ที่ถูกงูพิษกัดส่วนใหญ่จะถูกกัดในช่วงเดือนพฤษภาคม - พฤศจิกายน ภาคและชนคของงูที่ถูกกัด แฉงูไท้คังนี้

ภาคไท้ ถูกงูกัดปะกัคมากที่สุด

ภาคเหนือ ถูกงูเห่ากัคมากที่สุด

ภาคกลาง ถูกงูแมวเซากัคมากที่สุด

ส่วนกรุงเทพมหานครและจังหวัดใกล้เคียงถูกงูเขียวหางไหม้กัคมากที่สุด

ฉะนั้นเมื่อทราบอย่างนี้แล้ว ก็ควรรหาทางป้องกันอันตรายอันเกิดจากงูพิษเหล่านี้กัค

เสียชีวิต

ประเทศไทยเป็นประเทศเมืองร้อน ภูมิประเทศเป็นที่ลุ่ม มีห้วย หนอง คลอง บึง มาก ประชากรของประเทศส่วนใหญ่มีอาชีพที่เกี่ยวข้งกับการเกษตรกรรม จึงจำเป็นต้อง อยู่และปฏิบัติงานในท้องไร่ท้องนา ในสิ่งแวดล้อมคังกล่าว ซึ่งจะมีพวกงูชนิดต่าง ๆ อาศัยอยู่ จึง มักจะประสมกับปัญหาเรื่องงูกัด และทำให้เสียชีวิตปีหนึ่ง ๆ เป็นจำนวนนับร้อยคน หังนี้เพราะ

¹ หนังสือพิมพ์สยามรัฐ, 4 ธันวาคม 2522, หน้า 3

ไม่ได้รับการรักษาชั้นที่ตามวิธีที่ถูกต้อง หรือไม่ก็อยู่ห่างไกลกับสถานที่รักษาพยาบาล นำผู้ป่วยมารับการรักษาไม่ทันเวลาที่ และเสียชีวิตในระหว่างทางก็มีมาก

งูเป็นสัตว์เลื้อยคลานที่คนทั่วไปกลัวกันมากที่สุด มีทั้งความน่าเกลียดและน่ากลัว ถึงแม้จะทราบว่าจะงูบางชนิดไม่มีพิษก็ตาม คนที่ถูกงูกัดก็มักจะตกใจกลัว เพราะความไม่แน่ใจว่า งูนั้นมีพิษหรือไม่ หากถูกกัดในสถานที่ที่ไม่ห่างไกลจากสถานีอนามัย หรือโรงพยาบาลมากนัก ก็อาจจะไม่มีปัญหาต่ออย่างไร แต่ถ้ายูอยู่ห่างไกลจากโรงพยาบาลก็จำเป็นต้องให้ความช่วยเหลือในการรักษาพยาบาลขั้นต้นเสียก่อน

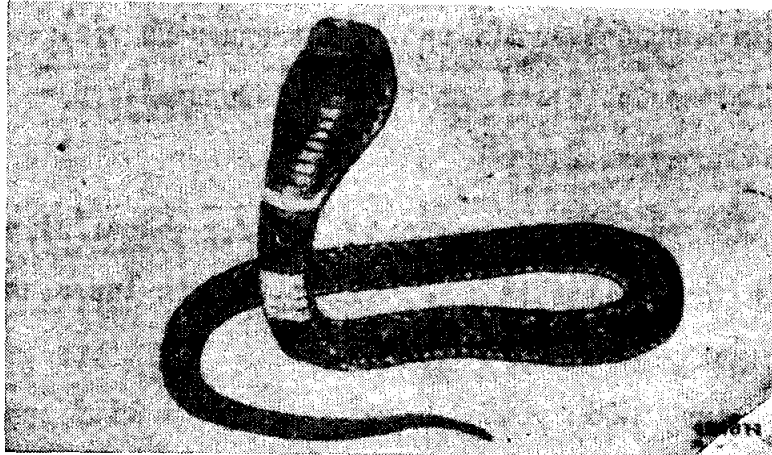
ในโลกนี้มีงูชนิดต่าง ๆ มากกว่า 3,000 พันธุ์ จำนวนเป็นชนิดต่าง ๆ ได้กว่า 13,000 ชนิด แต่เป็นงูที่มีพิษอยู่เพียง 500 กว่าชนิดเท่านั้นเอง ในประเทศไทยเรามีงูพิษที่พบได้บ่อยอยู่เพียง 7 ชนิดเท่านั้นคือ งูจงอาง งูเห่า งูแมวเซา งูกะปะ งูสามเหลี่ยม งูทะเล และงูเขียวหางไหม้ งูพิษทั้ง 7 ชนิดนี้ไม่ใช่ว่า กัดแล้วจะต้องตายทันที แต่ต้องใช้เวลานานหลายนาที คนที่ถูกงูพิษกัดอาการจะยังไม่เกิดขึ้นที โดยมากจะใช้เวลาประมาณ 15 - 30 นาที ประมาณกันว่าในคนที่ถูกงูพิษกัดแล้วไม่ได้รับการรักษาอะไรเลยนั้น 10 คน มีคนตายเพียง 6 คนเท่านั้น² ในคนที่ได้รับการรักษาทันเวลาที่ไม่เคยปรากฏว่ามีใครเสียชีวิตเลย แม้คนที่ไม่ได้รับการรักษาทันเวลาที่ แต่ถ้าหากได้รับการปฐมพยาบาลขั้นต้นที่ถูกต้อง ก็ทำให้ต่อหน้าเป็นเบา ลงไปไ้มาก

งูพิษที่พบบ่อยในประเทศไทย

ในประเทศไทยมีงูพิษชนิดอันตรายร้ายแรงที่พบบ่อยในทุกภาคของประเทศไทยอยู่ 7 ชนิดด้วยกันคือ

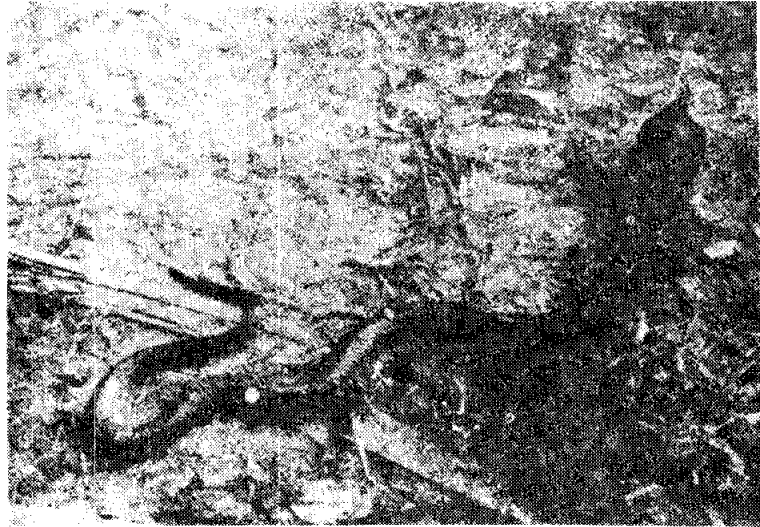
² เกษียร ภักดานนท์, "งูกัด" นิตยสารหมอชาวบ้าน, ปีที่ 1 ฉบับที่ 6 ตุลาคม, 2522. หน้า 14.

1. งูจงอาง (King Cobra, *Ophiophagus hannah*)

เป็นงูพิษที่มีขนาดใหญ่ที่สุดในโลก ลำตัวเมื่อโตเต็มที่จะยาวประมาณ 4 - 5 เมตร มีนิสัยขุดและว่องไว ชอบอยู่ตามป่าเกือบทุกภาคของประเทศไทย ในภาคใต้มีกพบที่จังหวัด นครศรีธรรมราช ตรัง พัทลุง ภาคกลางที่สมุทรสาคร สมุทรปราการ อพบุรี สระบุรี นครราชสีมา ภาคตะวันออก ที่ระยอง ชลบุรี และจันทบุรี ลำตัวมีลายสีเทา ใต้คางสีเหลือง บางชนิดหัวดำและหางดำตัวลายเป็นปล้องสีคำ ออกหากินไม่เป็นเวลายานนอน โดยมากหากินกลางวันถึงพลบค่ำ เป็นงูป่าโคขเดพาะ ชอบอาศัยอยู่ตามกอไผ่ รอกหิน และโพรงไม้

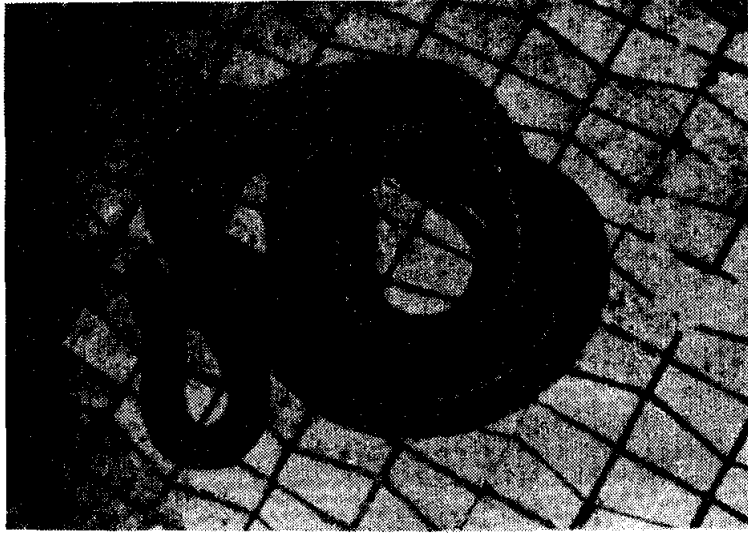
2. งูเห่า (Maja, Cobra)

กูเห่า

เป็นภูมิที่มีอันตรายมาก มีชุมชนอยู่แทบทุกภาค ทุกท้องที่ของประเทศไทยมีชุมชน เป็นพิเศษในบริเวณภาคกลาง เช่นที่แขวงหนองกูเห่า เขตงาตกระบั้ง กรุงเทพมหานคร สมุทรปราการ นครปฐม อุบลราชธานี อ่างทอง สุพรรณบุรี อัมพบุรี กาญจนบุรี มีหลายชนิดเช่น กูเห่า ไทย กูเห่าพม่า และกูเห่าอินเดีย ถ้าตัวมีสีแตกต่างกันแล้วเทคนิค เช่น มีสีคอนข้างดำ หอม สีเทา อาจมีเกล็ดสีขาวแซมบ้างตรงบริเวณคอ เวลาเล่นมันจะมีคอกจันสีขาวที่คอ ออกหากิน ไม่เป็นเวลาแน่นอน ส่วนมากชอบออกหากินในตอนหัวค่ำ ชอบอาศัยอยู่ตามท้องนา

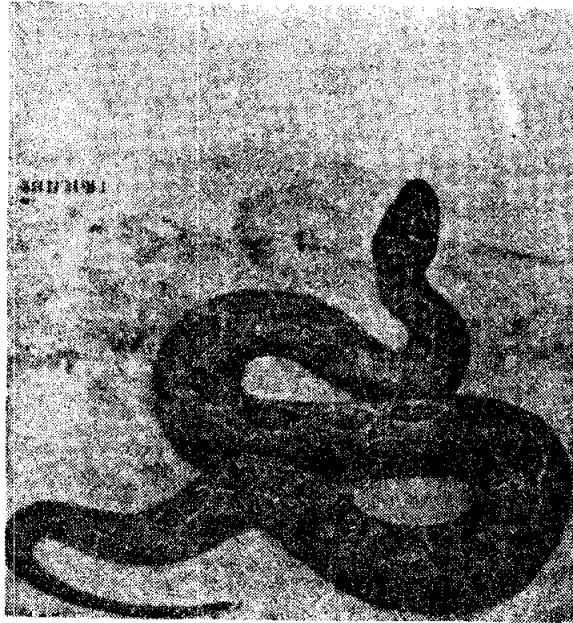
3. งูสามเหลี่ยม (Krait)

งูสามเหลี่ยม

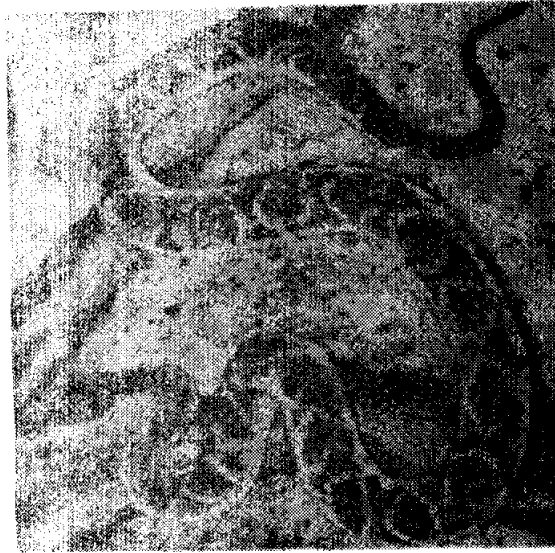
มีลักษณะลำตัวเป็นรูปสามเหลี่ยม มีสันกระดูกสันหลังนูน เป็นบอคของสามเหลี่ยม มีลายเป็นปล้อง สีเทาสลับดำ หรือสีเหลืองสลับดำ เป็นงูบกที่รอมหากินตามริมน้ำ ปกติมีนิสัยไม่ดุ ผู้ที่ถูกกัดมักจะเดินไปเหยียบมดดำตัวมัน ขอมออกหากินในเวลาพลบค่ำ ลำตัวยาวประมาณ 1 - 2 เมตร พบทั่วไปในทุกภาคของประเทศไทย

4. งูแมวเซา (Russell's Viper)

มีลักษณะลำตัวค่อนข้างอ้วน เมื่อโตเต็มที่จะยาวประมาณ 1 - 1.50 เมตร
 หัวมีลักษณะคล้ายรูปสามเหลี่ยม ลำตัวมีสีน้ำตาลออกนหรือสีเทา มีลายเป็นวงกลมสีน้ำตาลทั่วตัว
 เชื่องช้า ไม่ค่อยปราศเปรี้ยว ชอบออกหากินในเวลาากลางคืน อาศัยอยู่ตามที่ดอนในโพรงดิน
 รอกหิน พงหญ้า มีชุกชุมในภาคกลาง เช่นที่ กรุงเทพมหานคร อุบลราชธานี อ่างทอง สิงห์บุรี อพบุรี
 นครสวรรค์ นนทบุรี

5. งูพิษ (Malayan pit viper)

ส่วนหัวมีลักษณะคล้ายงูพิษสามเหลี่ยม ปลายปากแหลม หางค่อนข้างสั้น ไม่ปรากฏเปรี๊ยะ เมื่อตกใจจะงอตัวอยู่หนึ่ง สัปดาห์จะออกกักตัวฤดูร้อนที่ ทั่วสี่เหลี่ยมอากาศชื้น ทั่วโตเต็มที่งูยาว ประมาณ 85 เซนติเมตร ชอบออกหากินในเวลากลางวัน ชอบอาศัยอยู่ตามโคนต้นไม้ บนหิน ทราบ มีกลุ่มในจังหวัดทางภาคใต้

6. งูเขียวหางไหม้ (Green pit viper)

ส่วนหัวมีลักษณะคล้ายงูพิษสามเหลี่ยม เพราะลำตัวมีสีเขียว แต่ตอนปลายหางจะมีสีแสดปนดำหรือ แดงคล้ำ ชอบไต่ต้นไม้และพุ่มไม้กลางแจ้งประเทศไทย มีหัวบ้องใหญ่ลักษณะเป็นสามเหลี่ยม เขียวปน ดำ ชอบอยู่ตามสวนผลไม้หรือป่าไผ่อยู่ตามโคนต้นไม้ตามอังไม้เก็บของ ชอบหากินเวลากลางวัน

มีชุกชุมโดยทั่วไป เมื่อโตเต็มที่จะยาวประมาณ 80 - 85 เซนติเมตร

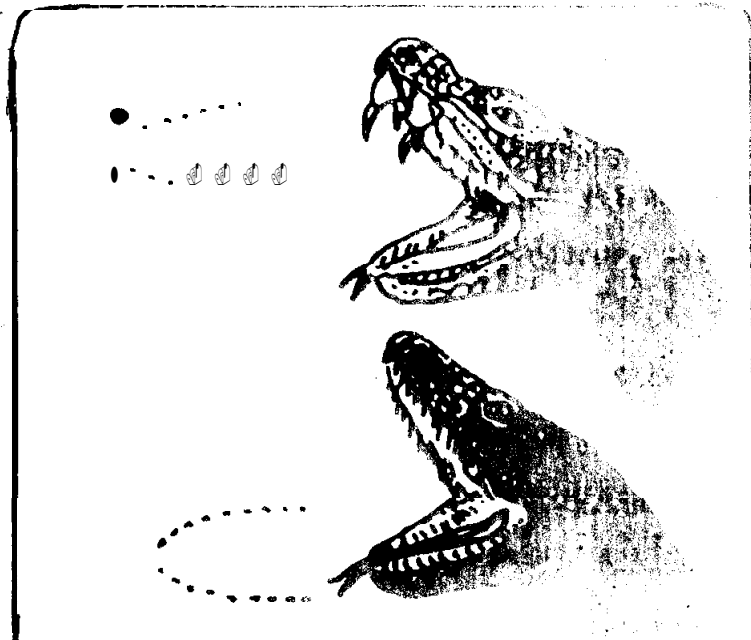
7. งูทะเล (Sea snake)

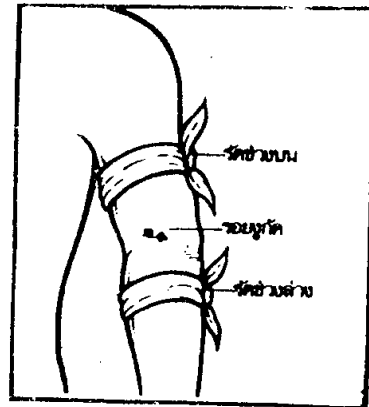
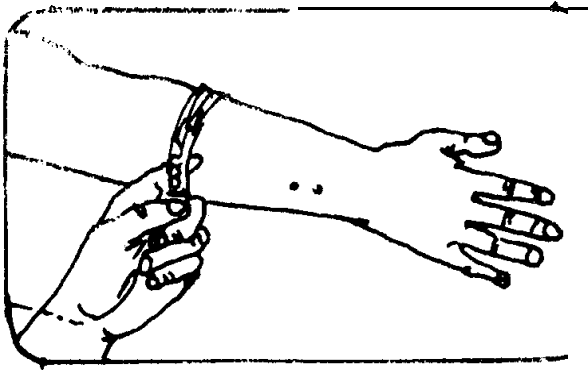
มีหลายชนิดด้วยกัน ส่วนมากเป็นงูพิษ ที่พบมีอยู่ ๒ ชนิด คือ งูทะเลและ งูพิษทะเล
งูพิษทะเล งูทะเลส่วนมากไม่ดุ ว่องไวว่ายน้ำได้เร็วเมื่อถูกโจมตี ส่วนงูทะเลพิษทะเล
โคลนมากกว่าทะเลทราย พบมากตามจังหวัดชายทะเลเช่น ประจวบฯ ชลบุรี ระยอง สุราษฎร์ธานี
ระยอง ประจวบคีรีขันธ์ สุราษฎร์ธานี

วิธีสันนิษฐานขนาดแผลเมื่อถูกงูกัด

คนเราโดยมากไม่ค่อยจะมีความรู้เรื่องงู ซึ่งมีอยู่หลายชนิด บางชนิดสามารถมองได้ว่าเป็น
งูอะไรก็ได้ มีพิษหรือไม่ บางคนยังรายงานว่านั้นคือบอกไม้ให้มองด้วยตาเปล่า งูที่ถูกกัดมีพิษอะไรก็ได้ วิธี
สันนิษฐานขนาดแผลเมื่อถูกงูกัด สังเกตได้ดังต่อไปนี้

1. สังเกตรูรอยกัด ถ้าเป็นงูพิษกัด ขนาดแผลจะใหญ่กว่ารอยกัดอยู่ ๒-๓ เท่า
เป็นรูอึกลงไป มีโลหิตไหลซึมออกมาทั้งนี้เพราะงูพิษมักจะมีพิษที่ปากของมัน ซึ่งเขี้ยวมีร่องหรือรู
ในเขี้ยวสำหรับซึมน้ำพิษจากต่อมน้ำพิษซึ่งอยู่บนบริเวณเขี้ยวทั้งสองข้างของเขี้ยว งูพิษเป็น
รอยฟัน เป็นแถว 2 แถว

2. คู่มือ โดยการศึกษาที่ตีพิมพ์ให้ได้ จึงระบุว่าเป็นชนิดใด
3. ค่าของผู้นัก อาจจะสามารถได้ว่า ๗ ค่าอื่นนั้นมีชนิดใดที่พบมากและ
 รุกราน การสอบถามพอจะคาดคะเนได้ว่า เป็นประเภทใด
4. อาการของผู้ที่นัก ผู้ที่นักเห่า รุงจาง และรูงสามเหลี่ยมก็ ผู้ที่นักก็
 มักจะมีอาการทางประสาท อ่อนเพลีย อ้าปากไม่ขึ้น ซากกรโกรนจริง คามัว สิ้นคาไม่ขึ้น แน่น
 หน้าอก แค่นาหากงกะปะ รุงแมวเขา หรือรุงเขียวทางไหมก็ นรีเวณที่นักก็จะมีอาการปวดและ
 บวมมากภายในเวลา 12 ชั่วโมง คอมาจะมีรอยต่อเลือดเป็นจ้ำ ๆ มีเลือดไหลซึมออกมา
 ผิวหนัง เป็นคัน พิษของรุงแต่ละชนิดทำให้มีอาการและสิ่งแสดงออกมา โดยทั่ว ๆ ไปแล้วพิษของ
 รุงแบ่งออกได้เป็น 3 พวกใหญ่ ๆ คือ
 - ก. พิษต่อประสาท (Neurotoxic) เช่น รุงเห่า รุงจาง
 - ข. พิษต่อโลหิต (Hemotoxic) เช่น รุงแมวเขา รุงกะปะ รุงเขียวทางไหม

ค. พิษต่อกล้ามเนื้อ (Myotoxic) เช่น ฟูทะเล

สำหรับงูสามเหลี่ยม มีทั้งพิษต่อประสาทและพิษต่อโลหิต

อาการและสิ่งแสดงเมื่อถูกงูพิษบางชนิดกัด

1. งูเห่ากัด งูเห่านับเป็นงูพิษที่มีอันตรายร้ายแรงชนิดหนึ่ง ภายหลังจากถูกงูเห่ากัดประมาณ 5 - 10 นาที จะเริ่มรู้สึกปวด อาการปวดจะค่อย ๆ เพิ่มมากขึ้น บริเวณที่ถูกกัดจะบวมประมาณ 30 นาที หลังถูกกัดจะรู้สึกวุ่นและชาไม่คล้อยมีแรง อ่อนเปลี้ย ไม่อยากเคลื่อนไหว ซึมคล้ายคนง่วงนอน ในที่สุดหนังตาจะตก ศาพร่ามัว อันแข็ง น้ำลายสอ หายใจลำบาก ประมาณ 1 - 2 ชั่วโมง หลังถูกกัด ซึ่งอาจจะมาเร็วไม่รู้สึกตัว ในที่สุดจะหยุดหายใจ

2. งูจงอางกัด งูจงอางมีพิษรุนแรงกว่างูเห่ามาก เมื่อถูกกัดอาการและสิ่งแสดงทั่ว ๆ ไปจะคล้าย ๆ กับงูเห่ากัด แต่ทำให้ถูกกัดถึงตายได้ในเวลาอันรวดเร็ว

3. งูแมวเซากัด บริเวณที่ถูกกัดจะบวมมากขึ้นอย่างรวดเร็วภายใน 15 - 20 นาที ถ้าพิษเข้าไปมากผู้ป่วยจะมีอาการเลือดออกเป็นจ้ำ ๆ ตามผิวหนัง อาเจียนและมีสภาวะเป็นเลือด บริเวณแผลที่ถูกกัดมีแผลเน่าเปื่อยมาก

4. งูสามเหลี่ยมกัด งูสามเหลี่ยมมีพิษต่อประสาทและโลหิต ฉะนั้นจึงมีอาการเหมือนงูเห่าและงูแมวเซากัดรวมกัน แต่อาการทางประสาทมักเกิดขึ้นช้ากว่าในรายงูเห่ากัด

การปฐมพยาบาลคนที่ถูกงูกัดขั้นต้น

เมื่อเราถูกงูกัดหรือไปพบบุคคลที่ถูกงูกัดให้ดำเนินการช่วยเหลืออย่างมีสติระมัดระวังอย่าตกใจจนเกินเหตุ ขั้นตอนในการช่วยเหลือดำเนินการได้ดังนี้

1. ตรวจสอบรอยเขี้ยวว่าอยู่ที่ถูกกัด ถูกงูประเภทมีพิษกัดหรือไม่
2. ไร่เชือก สายยาง เข็มฉีดยาหรือน้ำด่างกล รัดเหนือแผลทันทีประมาณ 5 - 10 ซม. อย่ารัดให้แน่นจนเกินไป รัดให้ถึงขนาดที่นิ้วมือสอดเข้าไปในสายรัดได้ด้วยความลำบาก และควรจะคลายสายรัดออกทุก ๆ 10 - 15 นาที เว้นระยะนาน 1 นาที แล้วจึงรัดใหม่
3. ปล่อยไซนัสให้ถูกงูกัดทำจิตใจให้สงบ อย่านกระวนกระวาย นั่งหรือนอนนิ่ง ๆ

ให้มากแต่อยู่ต่ำกว่าระดับหัวใจ

4. อ้าปากแต่ลดด้วยยาฆ่าเชื้อโรค (ค่างหมีหิม)
5. ห้ามกินสุราและยาที่มีสุราเจือปนอยู่ และห้ามให้ยาระงับประสาท ยาระงับปวด (เพราะจะไปเสริมฤทธิ์กับมูฟินโลหิต)
6. ให้นำผู้ที่ถูกงูกัดส่งโรงพยาบาลที่อยู่ใกล้ที่สุด
7. ถ้าสามารถบอกชนิดของงูกัด หรือตั้งให้ตายแล้วนำไปให้แพทย์จะช่วยให้แพทย์เลือกชนิดของเซรุ่มได้อย่างรวดเร็ว
8. ถ้าอยู่ห่างไกลแพทย์และคิดว่าไม่มีทางนำผู้ที่ถูกงูกัดให้แพทย์ ทำการรักษาได้ ให้ดำเนินการช่วยเหลือดังนี้ คือหลังจากใช้สายรัดแล้ว ให้ใช้ใบมีดโกนที่สะอาดกรีดขนาดของการกรีดให้กรีดเป็นช่องแนวขนานกับบริเวณ เซียวู้งทั้งสองกรีดยาวประมาณ 0.4 ซม. ลึกประมาณ 0.4 ซม. แล้วพยายามบีบให้โลหิตไหลออกมา หรืออาจจะใช้ลูกยางสำหรับดูดเลือดออกทิ้ง ถ้าจะใช้ปากดูดก็มั่นใจว่าบริเวณปากไม่มีบาดแผลใด ๆ

การรักษาผู้ป่วยที่ถูกงูพิษกัดตามแบบปัจจุบัน

เมื่อนำผู้ป่วยที่ถูกงูพิษกัดมาพบแพทย์ แพทย์จะใช้เซรุ่มแก้พิษเฉพาะสำหรับงูพิษชนิดนั้น ๆ การฉีดเซรุ่มแพทย์ควรคำนึงถึงการแพ้ด้วย วิธีที่ปลอดภัยที่สุดก็คือ ถ้ามีเวลาพอควรทดสอบเสียก่อน การตัดสินใจฉีดเซรุ่มจำนวนมากน้อยแค่ไหน ต้องขึ้นอยู่กับอาการของผู้ป่วยด้วย

ตัวอย่างยาพื้นบ้านที่ใช้แก้พิษงู³

ในตำราจีนกล่าวว่า การใช้ต้นสดของน้ำอากทั้งพอน 15 กรัม ร่วมกับขมิ้นชันขยิบสด หนัก 5 กรัม เอาไปตำขยิบแล้วตีหมักจากข้าว กินครั้งเดียวหนัก หรือใช้ต้นสดตีเป็นฝอยแร่เอาหมักจากข้าว 1 - 2 สัปดาห์ แล้วรับประทาน จากการรักษางูพิษกัด 32 ราย ได้ผลดี แต่ในรายงานมิได้บ่งว่าเป็นงูพิษชนิดใด

จากผลงานการวิจัยในประเทศไทย เปรียบเทียบผลการใช้ใบเสลดทั้งพอน หัวว่านงู และเซรุ่มแก้พิษงูเข้าในสัตว์ทดลอง ได้พบว่าทั้งเสลดทั้งพอน ว่านงู สามารถลดอัตราการตาย

³ ชาติ เคะระเสน, นิตยสารไกลหมอ, ปีที่ 4 ฉบับที่ 5 พฤษภาคม, 2523. หน้า 98.

ของสัตว์ทดลอง ซึ่งถูกฉีดพิษงูเห่าเข้าสู่ร่างกายได้มดเห่า ๆ กัน หากปริมาณของพิษงูเห่าที่ สัตว์ทดลองได้รับนั้นอยู่ในขนาดที่ทำให้สัตว์ทดลองตายร้อยละ 50 แต่ถ้ามปริมาณของพิษงูเห่า ที่สัตว์ทดลองได้รับนั้นมาก จนถึงทำให้สัตว์ทดลองตายได้ร้อยละ 100 ไม่ว่าจะใช้เซอคพิงพอน วานงู ก็ไม่สามารถช่วยชีวิตสัตว์ทดลองเหล่านั้นได้ มีเพียงเซรัมเท่านั้นที่สามารถช่วยให้สัตว์ ทดลองรอดชีวิตได้

ปัจจุบันยังไม่มีผู้ใดค้นพบว่ามีสารสำคัญชนิดใดอยู่ในสมุนไพรวงศ์ต่าง ๆ ซึ่งยืนยันว่า แก้วพิษงูได้ อย่างไรก็ตาม จากความเชื่อดีษและจากประสบการณ์ต่าง ๆ ที่ผ่านมากองคนบาง กลุ่มบางพวกยังพอมีความเชื่อและความหวังเกี่ยวกับยาพื้นบ้านที่เขาเชื่อว่าสามารถไล่แก้วพิษงู กัดได้ ขอบกตัวอย่างยาพื้นบ้านที่ใช้แก้กักรังนี้

เทียน ชื่อไทยคือ เทียนบ้าน เทียนขาว เทียนสวน เทียนไทย เทียนดอก ชื่อจีน คือ หงเซียง จึงกะสวย

แก่นยงูกัด ใช้ต้นสด 160 กรัม ตำคั้นเอาน้ำกินและเอากากพอกแผลหรือ ใช้ต้นสดเก็บเอาไว้ครึ่งปี ใช้ทั้งรากและใบตำพอกที่มวมหรือใช้เพื่อล้าหวานผสมกับกากพอกแผล

ผักนึ่ง ชื่อไทยคือผักทอดยอด

แก่นยงูกัด ใช้ต้นสดล้างสะอาด ตำคั้นเอาน้ำประมาณครึ่งถ้วยผสมเหล้า กิน เอากากพอกแผล

แพงพวย มีชื่ออื่นคือ พังพวย ผักปอกน้ำ

แก่นยงูกัด ใช้ต้นสด 1 - 2 กำมือ ล้างให้สะอาด ตำคั้นเอาน้ำกิน และ ใช้กากพอกแผล

ฟ้าทะลายโจร มีชื่ออื่นคือ น้ำลายพังพอน

แก่นยงูกัด ใช้ใบสดตำ เอาไปอังเหนือควันไฟจนคือน้ำมันจากควันได้ เอา มาพอกที่ปากแผลหรือใช้ใบแห้ง 10 - 15 กรัม คั้นน้ำกิน

สมุนไพรรื่น ๆ ยังมีสมุนไพรรื่น ๆ อีกมากมาย ซึ่งมีความเชื่อกันว่าใช้รักษาพิษ กัดได้ผลดีเช่น ใบเซอคพิงพอน หนุ้าพรกรางจืด และวุ้นแก้วพิษงูชนิดต่าง ๆ

ปัจจุบันควรเลือกวิธีรักษาผู้ที่ถูกพิษกัด

การรักษาผู้ที่ถูกพิษกัดตามแผนปัจจุบัน โดยการใช้เซรุ่มยังคงเป็นวิธีการที่ดีที่สุด และปลอดภัยที่สุด

ในกรณีที่เป็นจริง ๆ ซึ่งไม่สามารถรักษาโดยวิธีของแพทย์แผนปัจจุบันได้ การใช้สมุนไพร เพื่อแก้ปัญหาเฉพาะหน้าควรระวังไว้เสมอว่า ในแง่ของวิทยาศาสตร์แล้วยังไม่มี เหตุผลสนับสนุนที่สมบูรณ์

3 หมออุอเนวิกันกับผลงาน